

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 18/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä lokakuuta 2006 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 176/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Tuula Lybeck, opetusministeriö
- lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- johtaja Matti Paloheimo, Valtion elokuvatarkastamo
- PsT, erityisasiantuntija Anu Mustonen, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
- puheenjohtaja Vesa Artman, Suomen Peliohjelmisto- ja Multimediayhdistys Figma ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuvaohjelmien tarkastamisesta annettua lakia. Lain ikärajaluokitusta ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä siihen uusi 13 vuoden ikäraja, jolloin Valtion elokuvatarkastamo voisi hyväksyä kuvaohjelman esitettäväksi ja levitettäväksi 18, 15, 13, 11 ja 7 vuotta täyttäneille tai kaikenikäisille. Lisäksi lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että tarkastamattomien vuorovaikutteisten kuvaohjelmien merkinnöissä ikärajasuosituksina ei enää noudateta lain 8 §:n mukaisia ikärajoja.

Samalla lakiin lisättäisiin säännökset valvontatarkastuksesta. Tarkastusviranomaisen voisi tehdä tai valtuuttaa toisen viranomaisen tekemään levittäjän toimitiloissa valvontatarkastuksia sen varmistamiseksi, että levitettävissä kuvaohjelmissa on kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain mukaiset merkinnät.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen tarkoituksena on, että lasten ja nuorten eri kehitysvaiheet voitaisiin ottaa

nykyistä paremmin huomioon hyväksyttäessä kuvaohjelmia alaikäisille esitettäväksi ja levitettäväksi. Valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä.

Valiokunta kannattaa K13-ikärajan lisäämistä kuvaohjelmien ikärajaluookitukseen nykyisten K11- ja K15-ikärajojen lisäksi. Ikärajojen 11 ja 15 väliin mahtuu erilaisessa kehitysvaiheessa olevia lapsia. Mahdollisuudet oikean ikärajan asettamiselle paranevat lisäämällä porrastusta ikärajoin.

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena myös ehdotusta siitä, että kuvaohjelmiin tai niiden yhteyteen on tehtävä selvästi havaittava merkintä, josta ilmenee ikärajasuositus tarkastamattomalle vuorovaikutteiselle kuvaohjelmalle. Symboleiden avulla tuotteen ostaja saa tietää, millaista materiaalia pelituote sisältää. Merkintä osaltaan myös vastaa siihen, miksi tietty ikäsuositus tai ikäraja tuotteelle on annettu.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ikärajoista tiedotetaan tehokkaasti. Tiedottamisen tulee sisältää myös se, miksi jokin tietty ikäraja on kuvaohjelmalle asetettu. On välttämätöntä lisätä tiedotusta, valistusta ja kampanjointia ikärajojen sääntelyn velvoittavuudesta erityisesti vanhemmille, mutta myös lasten parissa työskenteleville päiväkodeissa, koulussa, nuorisotyössä ja vapaaehtoisjärjestöissä.

Kuvaohjelman saa lain mukaan esittää enintään kaksi vuotta sille hyväksyttyä ikärajaa nuoremmallekin silloin, kun hän on 18 vuotta täyttäneen seurassa. Elokuvatarkastamon asettama varsinainen ikäraja on kuitenkin se, jonka tarkastusviranomaisen on arvioinut lasten suojelemisen kannalta välttämättömäksi. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tullut esille, että ns. ikäjoustosta voitaisiin luopua kokonaan. Kahden vuoden ikäjousto on omiaan hämärtämään ikärajojen merkitystä lapsen suojelun kannalta. Jotta vanhemmat voisivat perustellusti arvioida, voiko esimerkiksi 9-vuotias katsoa K11-merkitettyä elokuvaa, heidän tulisi katsoa kuvaohjelma etukäteen. Käytännössä tämä ei ole useinkaan mahdollista. Toisaalta ikäjoustoa on pidetty tarpeellisenä, jotta erityisesti alemmissa ikäryhmissä voidaan ottaa huomioon kunkin lapsen yksilöllinen kehitys. Samalla joustosäännöksellä pyritään korostamaan vanhempien vastuuta. Valiokunta korostaa sitä, että vanhempien tulee tarkoin harkita, onko ikäjoustoa syytä käyttää, sillä

lasten herkkyydessä ja kehittämisessä on suuria yksilöllisiä eroja.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että nykyinen ikärajoja koskeva lainsäädäntö on varsin kirjava ja kansalaisille monimutkainen. Suomessa puhutaan välillä paljonkin elokuvien ikärajoista. Näin lasten vanhemmille voi syntyä käsitys, että asia on kontrolloitua. Tämä on kuitenkin harhaanjohtavaa, koska elokuvatarkastamon asiantuntijoiden asettamat ikärajoitukset tavaltaan häviävät siinä tilanteessa, kun kyseinen elokuva esitetään televisiossa, jossa käytetään vain ikärajoja K15 ja K18. Valiokunnan mielestä rajoitusten tulisi olla sitovia käytettävästä teknologiasta riippumatta eli riippumatta siitä, onko ohjelma esimerkiksi elokuva, televisio-ohjelma, videoesitys, on-demand-kuvaohjelma tai tietokonepeli. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on esitetty, että yhdenmukaistamisen pohjaksi voitaisiin ottaa esimerkiksi tietokonepelejä koskeva yleiseurooppalainen ikämerkintäjärjestelmä PEGI (Pan European Game Information), joka informoi ikäsuositusten lisäksi pelien sisällöistä. Laki kuvaohjelmien tarkastamisesta sääntelee haitallisuuden perusteiksi vain väkivallan, seksin ja kauhun, mutta PEGI-luokitus sisältää näiden lisäksi kiroilun ja muun huonon kielen, päihteet sekä syrjinnän. Euroopan unionin televisiodirektiivissä on puolestaan tärkeitä lastensuojelullisia näkökohtia esimerkiksi mainontaa ja tuotemainontaa koskien. Valiokunta on televisiodirektiivin muuttamista koskevassa lausunnossaan (SiVL 8/2006 vp — U 14/2006 vp) painottanut erityisesti sitä, että mainonnan sääntelyn tulee koskea myös tilattavien audiovisuaalisten palvelujen markkinointia lapsille.

Valiokunta kannattaa myös ehdotusta siitä, että lakiin lisätään uusi 14 a §, jonka mukaan tarkastusviranomaisella olisi oikeus tehdä valvontatarkastuksia levittäjän toimitiloissa sen toteamiseksi, että kuvaohjelmissa on lainmukaiset merkinnät. Kuvaohjelmien jälkivalvonnan tehostamisella pyritään tarkastustoiminnan lastensuojelullisten tavoitteiden turvaamiseen sekä rikoslain 17 luvun 17 ja 18 §:n vastaisten aineistojen levityksen ehkäisemiseen. Jälkivalvonnan tehostamisella voidaan vähentää haittoja, joita

lasten omalle kehitystasolle sopimattomien kuvaohjelmien katseleminen lisää, muun muassa levottomuutta, painajaisia ja pelkoja.

Valiokunta pitää tärkeänä, että uuden ikärajan asettamisen vaikutuksia seurataan. Valiokunta korostaa myös sitä, että lapsen suojelun kannalta tärkeitä esityksiä ja päätöksiä valmistellaan yhteistyössä asianomaisten asiantuntija-organisaatioiden kanssa.

Yksityiskohtaiset perustelut

24 §. (*Uusi*). Tarkastusta suorittavan henkilön tunnistamista koskevien säännösten vuoksi valiokunta ehdottaa asetuksenantovaltuutta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Laki

kuvaohjelmien tarkastamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuvaohjelmien tarkastamisesta 25 päivänä elokuuta 2000 annetun lain (775/2000) 8 §:n 1 momentti ja 12 §:n 1 momentti sekä
lisätään 24 §:ään uusi 2 momentti sekä lakiin uusi 14 a, 14 b ja 22 a § seuraavasti:

8, 12, 14 a, 14 b ja 22 a §
(Kuten HE)

24 § (*Uusi*)

— — — — —
Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 14 a ja 14 b §:ssä tarkoitettun tarkastajan tunnistamisesta.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

SiVM 18/2006 vp — HE 176/2006 vp

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kaarina Dromberg /kok	Minna Lintonen /sd (osittain)
vpj.	Säde Tahvanainen /sd (osittain)	Mikaela Nylander /r (osittain)
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Kirsi Ojansuu /vihr
	Hanna-Leena Hemming /kok (osittain)	Seppo Särkiniemi /kesk
	Sinikka Hurskainen /sd (osittain)	Marja Tiura /kok
	Tuomo Hänninen /kesk	Jutta Urpilainen /sd
	Tatja Karvonen /kesk	Raija Vahasalo /kok
	Rauno Kettunen /kesk	Unto Valpas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila.